

WPROWADZENIE

Kreatywność w sztuce i edukacji artystycznej to temat dialogu łączącego środowisko pedagogów i artystów aktywnie związanych z twórczością zarówno plastyczną, jak i muzyczną. W ujęciu historycznym kreatywność określana i przypisywana była osobom o znamionach geniuszu, które narodziły się z talentem do stworzenia czegoś wyjątkowego i niezwykłego. Ta właśnie niecodzienna zaleta umysłu jest głównym motywem rozważań dotyczących obszaru działań twórczych w kształceniu artystycznym skoncentrowanym na odkrywaniu i rozwijaniu twórczych predyspozycji. Nie podlega wątpliwości, że umiejętność rozbudzenia kreatywności w społeczeństwie ma istotne znaczenie dla kształtowania i modernizacji współczesnej kultury. Choć świat jest dziś multimedialny, hipertekstowy i interaktywny, rola poznawcza i edukacyjna sztuki stanowi nadal bardzo istotną wartość.

Zamieszczone w publikacji artykuły dotyczą nie tylko popularyzacji wiedzy z zakresu sztuk plastycznych i sztuki muzycznej, w różny sposób interpretowanej i analizowanej, ale również treści, jakie wynikają z działań praktycznych w tej materii. Współautorami monografii są w większości osoby, które bezpośrednio uczestniczą w procesie twórczym i pedagogicznym – artyści i nauczyciele zarazem, korzystający z doświadczeń związanych zarówno ze sztuką, jak i edukacją. Treści ujęte w poszczególnych artykułach podzielone zostały na dwa współtworzące całość bloki tematyczne – *Kreatywność i edukacyjność sztuki* oraz *Sztuka edukacji i kreatywność* – posiadające jednocześnie własną autonomiczność.

Każdy, kto miał okazję choć raz być odpowiedzialny za kierowanie młodym umysłem, zdaje sobie sprawę z tego, jak ważne jest nabywanie przez podopiecznego odpowiednich wzorców zachowań społecznych oraz metod, narzędzi i technik rozwoju nie tylko artystycznego. Współcześnie sztuka coraz intensywniej towarzyszy naszemu życiu – wkraczając w przestrzeń codzienności, łączy w sobie różne wymiary osobiste i społeczne. Z takim pojmowaniem funkcji sztuki koresponduje obecne rozumienie edukacji artystycznej, eksponujące znaczenie wychowania wielostronnego, kształcącego

twórcze dyspozycje jednostki oraz jej otwartość na świat i jego potrzeby. Wraz ze współautorami monografii, prezentującymi indywidualne podejście do tematu zawartego w jej tytule, stawiamy sobie rozmaite pytania i próbujemy poszukiwać na nie odpowiedzi. Między innymi – Jaką rolę odgrywa we współczesnym świecie i procesach wychowawczych, społecznych i kulturowych kształcenie artystyczne? Czym jest współczesna sztuka i co ją inspiruje? W jakim kierunku zmierza? Jak uczyć gotowości do samorealizacji i umiejętności odczytywania wartości artystycznych? Jak kształtować przyszłych artystów, by czuli się potrzebni, by odnaleźli miejsce dla swoich idei w kulturze konsumpcyjnej? Czy kreatywność w edukacji artystycznej rzeczywiście stanowi wartość, którą można nabyć na drodze działań twórczych?

W artykule *Surface as Practice* Lesley Millar, profesor University for Creative Arts w Farnham w Wielkiej Brytanii, autorka i koordynatorka wielu międzynarodowych projektów artystycznych, twierdzi, że jednym z podstawowych celów artysty i pedagoga są rozważania na temat istotnych aspektów naszego życia oraz sposobów zdobywania wiedzy i komunikowania się za pomocą języka sztuki. Artysta i pedagog z Uniwersytetu w Turcji, M. Fatih Karagül, na ścieżce swych poszukiwań edukacyjnych i artystycznych sięga do tożsamości kulturowej rejonu Çanakkale związanego od wieków z technologią ceramiczną. W artykule *Antropomorphic and zoomorphic design problems on traditional Canakkale ceramics* zakłada, że w edukacji artystycznej, projektowej i estetycznej oraz przy opracowywaniu metod technologicznych i rozwijaniu współczesnej estetyki powinno się czerpać z bogatej tradycji regionu.

Aylin Ozcan z Çanakkale Onsekiz Mart University zwraca uwagę na rolę artysty-pedagoga w budowaniu u studenta świadomości jego własnych umiejętności. Świadomość ta jest podstawowym narzędziem w procesie wychowywania do twórczości i sztuki powoływania do życia obiektów artystycznych.

Różnorodność metod i sposobów, za pomocą których realizujemy programy edukacyjne, stawia przed pedagogami-artystami nowe zadania związane ze zmieniającymi się potrzebami społecznymi. Przykładem tego zjawiska jest realizowany przez Departament Wydziału Sztuk Pięknych Uniwersytetu Anadolu projekt, o którym pisze wykładowca Burak Kaptan. Przedstawia on założenia interaktywnego kursu *Zasady projektowania dla niepełnosprawnych*, badającego potrzeby estetyczne i funkcjonalne użytkowników niepełnosprawnych, które służyć miały określeniu niezbędnych kryteriów projektowych pozwalających na zrealizowanie idei artystycznej związanej z konkretną funkcją, jaką obiekt ów ma spełniać.

Autorka artykułów *Sztuki piękne i sztuki projektowe w kreatywnej edukacji plastycznej* oraz *Projektowanie uczeniem harmonijnego współżycia idei artystycznej z funkcją ubioru (na przykładzie doświadczeń i dokonań Pracowni Sztuk Projektowych Wydziału Pedagogiczno-Artystycznego w Kaliszu)*, Monika Kostrzewa, podkreśla znaczenie obu

wskazanych dyscyplin sztuk plastycznych w efektywnym kształceniu artystycznym. Zwraca uwagę na rolę edukacji plastycznej opartej na wiedzy łączącej ideę artystyczną z wiedzą technologiczną. W drugim artykule przedstawia założenia i wybrane realizacje Pracowni Sztuk Projektowych, która rozszerza kompetencje studentów studiujących na kierunku edukacja artystyczna w zakresie sztuk plastycznych na Wydziale Pedagogiczno-Artystycznym w Kaliszu.

O zmianach, jakie następują w obszarze edukacji artystycznej, pisze między innymi Andrzej Tarnopolski w artykule *Separacja doświadczenia estetycznego. Bariery ponowoczesnego miasta*, gdzie czytamy „...świat ten charakteryzuje się nową sztuką myślenia i nowym sposobem widzenia rzeczywistości, a w konsekwencji innym oryginalnym podejściem do sztuki czy szerzej do społecznej przestrzeni estetycznej, w której sztuka jest najwyraźniejszym a jednocześnie najbardziej zaawansowanym reprezentantem”.

Maciej Guźniczak, analizując własne doświadczenia artystyczne, stara się określić *Znaczenie graficznej czerni*, które dla tego artysty, grafika, pedagoga jest formą komunikowania się z odbiorcą na płaszczyźnie sztuki. Izabela Rudzka w tekście *Artyzm Natury – Geneza Subtelności. Synergia tworzy całość* odnosi się do roli natury i człowieka jako głównych filarów rzeczywistości, niezwykle istotnych w procesie tworzenia. To człowiek określa się w tej rzeczywistości, działając poprzez percepcję i twórczość.

Joanna Walisiak stawia pytanie – *Co kieruje nami w dążeniu do działania w obszarze Sztuki?* Według autorki prawdziwe rozpoznanie nas samych następuje na drodze kreatywnych rozwiązań na płaszczyźnie twórcy – artysty – pedagoga. Na wiele pytań związanych ze współczesną edukacją stara się odpowiedzieć Natalia Kłysz-Sokalska w artykule *Uczeń zdolny w perspektywie rzeczywistości szkolnej*. Piotr Winczewski w artykule *Zróżnicowanie fabuł zabaw plastycznych* rozpatruje różnorakie formy aktywności, w których dziecko jest w stanie odkrywać siebie. Kluczowego znaczenia nabiera to, jak poprzez daną zabawę można badać wiedzę i predyspozycje uczniów.

Kolejnym zagadnieniem, poruszonym w monografii, są istotne relacje między nauczycielami i uczniami, które według Krzysztofa Niewiadomskiego mają wpływ na bardzo wiele czynników. W artykule *Nauczyciele i uczniowie – refleksje o zdolnościach* autor przekonuje, że sukcesy ludzi są związane z określonymi właściwościami psychicznymi. To, co decyduje o różnicach między osiągnięciami w rozmaitych działaniach, określane jest zdolnościami. Pielęgnowanie tych zdolności wymaga wiedzy, doświadczenia i świadomego działania. Według Krzysztofa Niewiadomskiego w obszarach edukacji i wychowania dla rozwoju kultury i sztuki istotna jest potrzeba odrodzenia tradycji mistrza, czyli autorytetu artysty-twórcy pełniącego funkcję twórczego wychowawcy wychowującego do twórczości. Małgorzata Ratajczyk podejmuje próbę znalezienia odpowiedzi na pytanie *Kiedy rodzi się artysta słowa?* Anita Stefańska i Justyna Szymańska piszą *O szkole, w której stawia się na kreatywność*.

Małgorzata Dyrlica tekstem *Interpretacja jako sposób poznania dzieła muzycznego* nawiązuje do myśli Platona, który jako pierwszy zwrócił uwagę na fakt, że przedmiot zostaje podniesiony do rangi sztuki wówczas, gdy ktoś, kto posiada „dar sztuki”, tchnie w niego ideę. Z drugiej strony, bez materii żadna idea nie będzie mogła się ujawnić – bez niej człowiek z „darem sztuki” pozostanie na zawsze sam. Natomiast Klaudia Waroch-Ciamciak w swoich rozważaniach wskazuje na znaczenie technologii informacyjno-komunikacyjnych we współczesnej edukacji i sztuce.

Jacek Konopczyński w artykule *Kreatywny nauczyciel muzyki – twórcze podejście do zajęć muzycznych* podjął kwestię twórczej aktywności w ramach zajęć muzycznych. Mając świadomość wagi, jaką posiada kreatywność i wyobraźnia jako jedne z wielu elementów twórczej działalności, autor pyta, czy w dzisiejszych szkołach można się ich nauczyć? Czy jest to możliwe we współczesnych placówkach edukacyjnych, w których mimo górnolotnych misji, jakie dane jest im pełnić, pracuje się najczęściej według określonego schematu dydaktycznego ukierunkowanego głównie na proces weryfikacji wiedzy teoretycznej.

Artur Skweres w artykule *Search for stability in the electronic age – Jim Jarmusch’s Ghost Dog: The Way of the Samurai (1999) in light of McLuhan’s theories on media* rozważa, w jaki sposób artysta, w tym przypadku autor filmu, odbiera nowe realia ery elektronicznej. W swojej analizie autor odwołuje się do myśli Marshalla McLuhana, starając się odpowiedzieć na pytanie, dlaczego bohater filmu wobec gwałtownie zmieniającej się rzeczywistości szuka stabilności w odległej sobie kulturze.

To nie wszystkie artykuły, jakie zamieszczone zostały w niniejszej monografii. Jest ich więcej, co może wskazywać, że tematyka ta jest ważna dla wielu artystów i pedagogów, prowokując do podzielenia się swoimi przemyśleniami i prowadzonymi badaniami. Publikowane treści stanowią więc źródło wiedzy opartej na identyfikowaniu problemów i potrzeb wynikających z permanentnych poszukiwań w obszarze kształcenia artystycznego oraz zawierają różnorodne odniesienia do stosowanych w sztuce i edukacji metod pozyskiwania kompetencji. Są również dowodem na intensywnie poszerzające się spektrum aktywizowania współczesnego człowieka przez sztukę, które wzmacnia nie tylko artystyczne obszary jego życia. Zasadność podjętych w publikacji zagadnień, dotyczących kreatywności w sztuce i edukacji, poświadczają słowa Edwarda de Bono, autora popularnej metody o nazwie „twórcze myślenie”, autorytetu z obszarów medycyny, filozofii i fizjologii, który twierdzi, że „...kreatywność jest najważniejszym ze wszystkich zasobów ludzkich. Bez kreatywności nie byłoby postępu i zawsze powtarzalibyśmy te same schematy”.

Monika Kostrzewa